

ЛИТЕРАТУРЕН ЗБОР

60 години

ГОД. LXI

СКОПЈЕ, 4-6 2014

СОДРЖИНА

ПОВОДИ

Гордана Алексова

ДВОЕН ЈУБИЛЕЈ - 60 ГОДИНИ СОЈУЗ НА ДРУШТВАТА ЗА
МАКЕДОНСКИ ЈАЗИК И ЛИТЕРАТУРА НА РМ И
60 ГОДИНИ ЛИТЕРАТУРЕН ЗБОР.....5

Ашанас Николовски

60 ГОДИНИ СОЈУЗ НА ДРУШТВАТА ЗА МАКЕДОНСКИ ЈАЗИК
И ЛИТЕРАТУРА (*секавање на основањето*).....9

Весна Мојсова

МАКЕДОНСКАТА ЛИТЕРАТУРА И КУЛТУРА
НИЗ НЕКОЛКУ ЈУБИЛЕИ (2014).....15

ЈАЗИК

Димитјар Пандев

КИРИЛИЦАТА ВО СВЕТОТ НА ПИСМОВНОСТА:
ОД КАДЕ ДОАЃА И КАДЕ ОДИ?.....27

Марјан Марковиќ

СЕМАНТИЧКА МОТИВАЦИЈА НА
НАЗИВИТЕ ЗА *ТЕТРАТКА* ВО СЛОВЕНСКИТЕ ДИЈАЛЕКТИ
(според материјалот од Општословенскиот лингвистички атлас).....37

Симон Саздов

ЗА ЧИТАЧОТ НА ИМИЃА.....43

Елени Бужаровска

ШТО Е *НЕШТО* И ЗОШТО Е МНОГУЗНАЧНО?.....49

Бобан Карайејовски

СЕМАНТИЧКАТА КАТЕГОРИЈА ПАРТИТИВНОСТ И НЕЈЗИНИТЕ
ФОРМАЛНИ ЕКСПОНЕНТИ ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК.....61

Бојан Пејчевски

РЕЛАЦИЈАТА ПОД ИЗГОВОР *ДЕКА* ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК..... 71

<i>Весна Миовска</i> „СУФИКСНИ ДВОУМЕЊА“ КАЈ ХИПОКОРИСТИЧНИТЕ ИМИЊА	79
<i>Соња Новои̏ни, Михајло Марковиќ</i> ЗА СУФИКСИТЕ -о̏стъ, -џство, -џствне ВО ДВА МАКЕДОНСКИ ПАТЕРИКА	83
<i>Наи̏аша Стојановска-Илиевска</i> МАРГИНАЛНИ НАЧИНИ ЗА ИЗРАЗУВАЊЕ НА КАУЗАЛНАТА РЕЛАЦИЈА ВО МАКЕДОНСКИОТ И ВО АНГЛИСКИОТ ЈАЗИК.....	91
<i>Свеј̏лана Јакимовска</i> ВОСТАНОВУВАЊЕ НА НАУКАТА ЗА ПРЕВЕДУВАЊЕТО И НА НЕЈЗИНИТЕ НАЗИВИ ВО НАУЧНАТА СРЕДИНА	97
<i>Нади̏ца Маркоска</i> ДИФЕРЕНЦИЈАЛНА АНАЛИЗА НА КАТЕГОРИЈАТА ОПРЕДЕЛЕНОСТ/НЕОПРЕДЕЛЕНОСТ ВО МАКЕДОНСКИОТ И ВО ИТАЛИЈАНСКИОТ ЈАЗИК.....	105

ЛИТЕРАТУРА

<i>Калина Малеска</i> СТИХОВИ ШТО СОЗДАВААТ МОЌ НИЗ ТРАНСФОРМАЦИЈА НА ЗБОРОВИТЕ НАСПРОТИ СТИХОВИ ШТО СЕ ОДРАЗ НА МОЌТА ВО СТВАРНОСТА	113
<i>Аи̏анас Чуи̏оски</i> ОД ФОЛКЛОРОТ КОН ФОЛКЛОРНАТА ФАНТАСТИКА.....	125
<i>Луси Караниколова-Чочоровска</i> ЗА ТРАДИЦИЈАТА И МЕНТАЛИТЕТОТ ВО ДРАМАТА БЕГАЛКА ОД ВАСИЛ ИЉОСКИ	135
<i>Вален̏иина Трајкоска</i> СЛОЖЕНАТА ЕДНОСТАВНОСТ ВО ПОЕТСКОТО ПИСМО НА КОНЕСКИ (ПРЕКУ ПЕСНИТЕ <i>ТЕШКОТО</i> И <i>ВЕЗИЛКА</i>).....	143
<i>Сте̏во Павловски</i> ЗА ОДНОСОТ НА МАШКИОТ И ЖЕНСКИОТ ПОЛ/ЛИК ВО ДРАМСКОТО ТВОРЕШТВО НА ЗАГОРКА ПОП-АНТОСКА АНДОВСКА.....	149
<i>Радован П. Цвеј̏ковски</i> ЗА ПРИКАЗНАТА НА БИСТРИЦА МИРКУЛОВСКА НАСЛОВЕНА МОЛИКА ПЕЛИСТЕРСКА.....	163

МЕТОДИКА

<i>Јасна Ко̏шеска</i> ПРЕДИЗВИЦИТЕ НА СОВРЕМЕНАТА МЕТОДИКА НА НАСТАВАТА ПО КНИЖЕВНОСТ (СОЦИОЛОШКИ АСПЕКТИ).....	183
--	-----

Тамара Ќуџева

ЛИТЕРАТУРНОТО ДЕЛО КАКО ПРЕДМЕТ, ЗАДАЧА
И ЦЕЛ НА СОВРЕМЕНАТА НАСТАВАТА ПО ЛИТЕРАТУРА 201

Жаклина Ѓорѓиоска, Лилјана Макаријоска

ЗА НАСТАВАТА ПО МАКЕДОНСКИ ЈАЗИК
ВО СРЕДНОТО ОБРАЗОВАНИЕ 209

ПРИКАЗИ

Бојан Пејчевски

РЕТОРИКАТА КАКО ИНВЕНЦИЈА ВО ЕЛОКУЦИЈАТА НА
ДИМИТАР ПАНДЕВ [Димитар Пандев, „Општа реторика
(дискурсна лингвистика)“, Универзитет „Св. Кирил и Методиј“,
Филолошки Факултет „Блаже Конески“, Скопје 2013] 219

Бобан Карайејовски

ВАЖЕН ПРИЛОГ ВО ПРОУЧУВАЊЕТО НА СЕМАНТИКАТА
(Елена Петроска „Количествените категории во македонскиот: од
семантика кон форма“, Македонска реч, Скопје, 2008) 227

Снежана Пејрова-Џамбазова

ИНСПИРИРАН И ИНСПИРАТИВЕН ЈАЗИЧЕН БЕЛЕЖНИК
(Лидија Тантуровска „Јазичен бележник“, Скопје, 2013 г.) 233

IN MEMORIAM

Људмил Сџасов

РУЖА ПАНОСКА (1927-2014) - ТАЖНО ИСПРАЌАЊЕ 239

Бојан Пејчевски

РЕЛАЦИЈАТА ПОД ИЗГОВОР ДЕКА ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК

Воведни белешки

Иако се карактеризира со повеќе посебности, што се однесува на македонскиот јазик, релацијата посочена во насловот не била изделувана. Делатур (Delatour 2004, 231) ги наведува примерите *Ален ја најмува канцеларијата под изговор дека има важен состанок* и *Под изговор дека има многу работи, Лиза не дојде на нашиа слава* и забележува дека импликациите се, на пример, *Мислам дека, всушност, веќе немаше желба да работи*, од една страна, и *Мислам дека, всушност, немаше желба да дојде*, од друга¹.

Ако се сопоставува со другите каузални релации (причината, последицата, целта, условот и концесијата²), таа е најблиска до причината, а најопшто земено, може да се дефинира како лажна причина. Во таа смисла, во прашање се конструкции во кои настанот во зависната дел-реченица од субјектот е прикажуван како причина, а од зборуваачот – како изговор. За разлика од релацијата *причина*, кај која зборуваачот го прифаќа причинскиот карактер на подредениот настан, релацијата *под изговор дека* има полемичка природа. Станува збор за комплексна релација – прогласување невистинитост на причинска врска посочена од субјектот. Инаку кажано, преку негацијата што, имплицитно, ја содржи именката *изговор* (‘тоа не е причина, како што се прикажува’), зборуваачот му опонира на субјектот, сугерирајќи дека причината е нешто друго³.

¹ Релацијата функционира и нефактивно, во комбинација со *да*, за што се наведува примерот *Влезе во канцеларијата на Марин под изговор да ѝ ѝобара информација* (Delatour 2004, 236).

² В. Минова-Ѓуркова (2000, 273), Тополињска (1997, 75).

³ Во суштина, што се однесува на овие конструкции, терминот *зборуваач* се однесува на метазборуваачот, а во улога на изворен зборуваач е субјектот.

Особеностите на релацијата

Модалната специфичност на овие конструкции, кои се епистемично проникнати, се состои во тоа што, во принцип, во нив не се проблематизира вистинитоста на подредената пропозиција, туку нејзината причинска поврзаност со главната. На пример, конструкцијата *Не дојде ѝод изговор дека е болен* најчесто ни ја оспорува ни ја прифаќа болеста, туку само исклучува дека е причина за недоаѓањето. Сепак, во некои случаи се негира и вистинитоста на подредената пропозиција. Така, контекстот на посочениот пример може да биде *Не дојде ѝод изговор дека е болен. Независно од ѝоа, можеше да се ѝојави барем накрајко*, каде што се спори причинската релација, но и *Не дојде ѝод изговор дека е болен. А не беше, ѝо видов ѝој ден*, каде што се доведува во прашање и вистинитоста на подредената пропозиција (за вистинитоста на подредената пропозиција в. натаму).

Прогласувањето неvistинитост е експлицитен вредносен суд. Според Шародо и Мангено (Charaudeau, Maingueneau 2002, 599), под *вредносен суд*, кој во генезата на аргументативниот дискурс одговара на заземање став, се подразбира *мислење*. Поимот на вредноста е во врска со проблематиката на субјективноста, а лексемите што изразуваат вредности влегуваат во антонимиски, полемички двојки: *задоволсѝво : незадоволсѝво*; *знаење : незнаење*; *убавина : ѝрдоѝија*; *висѝина : лаѓа*; *доблесѝ : слабосѝ*; *хармонија : хаос*, *неред*; *љубов : омраза*; *ѝравда : неѝравда*; *слобода : уѓнеѝеносѝ*.

Таму може да се смести и двојката *ѝричина : изговор*, зашто двете именки содржат вредносни семи: првата *висѝиниѝосѝ*, а втората – *невисѝиниѝосѝ*. Кербрат-Орекиони (Kerbrat-Orecchioni 2012, 82) ја наведува именката *ѝреѝексѝ* (синоним на *изговор*⁴) помеѓу афективните и евалуативните, за кои како примери ги посочува и *љубов*, *обвинување*, *убавина*, *сиѝносѝ*.

За разлика од нив, именките *образложение*, *објаснување* и *оѝправдување*, општо земено, се неутрални, само го дистанцираат зборуваачот, т.е. му овозможуваат да не заземе став кон тоа дали е во прашање причина или изговор, туку само да сигнализира дека причината ја посочува субјектот. Во таа смисла, *Не дојде со об-разложение дека е болен* се наоѓа меѓу *Не дојде заѝоа иѝо е болен*, каде што зборуваачот го прифаќа причинскиот карактер, и *Не дојде ѝод изговор дека е болен*, каде што субјектот укажува на причинска релација, а зборуваачот спори, т.е. ја прогласува за неvistинита.

⁴ Како синоним често функционира и *алиби*.

Сепак, ако се имаат предвид сите случаи, се забележува дека именките *образложение*, *објаснување* и *ојправдување*, иако поретко, се употребуваат и синонимно со именката *изговор*. Во таа смисла, во зависност од контекстот, и во една конструкција може да функционираат и различно и истозначно со неа. На пример, во *Беше ојсушен со образложение / објаснување / ојправдување дека е болен. За такви случаи мораме да имаме разбирање*, каде што зборуваачот укажува дека причината е посочена од субјектот, т.е. дека станува збор за објаснување / образложение / оправдување, но не зазема став како кон изговор, можна е причинска преформулација, со инкорпорирање на *како што објасни / образложи / се ојправда: Беше ојсушен, како што образложи / објасни / се ојправда, затоа што е болен*. Од друга страна, во *Беше ојсушен со образложение / објаснување / ојправдување дека е болен. Сепак, можеше да се јави барем накратко*, имплицитно, преку контекстот, зборуваачот го прикажува образложението / објаснувањето / оправдувањето како недоволна причина, т.е. како изговор⁵.

Што се однесува на конструкциите со *под изговор дека*, се izdelуваат случаите во кои минатото неопределено функционира како дополнително дистанцирање, т.е. го оградува авторот и од вистинитоста на пропозицијата⁶. Така, за разлика од (1), каде што, во принцип, не се оспоруваат економската криза и намалувањето на извозот, туку причинската врска на отпуштањето со нив, конструкцијата во (4), преку минатото неопределено време, укажува дека донесувањето антиалбански закони не само што не е причина за бојкотирањето на Парламентот туку и не може да се прифати безрезервно како вистинито.

Од друга страна, кога е во прашање (2), дека донесувањето на пакетот не само што не било причина за заминувањето туку и не се случило, сугерира контекстот, т.е. пропозициите *си замиснале* и *не се вратиле*. Во (3), пак, поширокиот контекст треба да одговори на прашањето за вистинитоста на пропозицијата, макар што, со оглед на измамата, и надвор од него е најверојатно и дека

⁵ Не се исклучени ни обратните, поретки случаи, каде што именката *изговор* е употребена со значење на *образложение* / *објаснување*. На пример, можен е следниов контекст: *Не ги донесе книгите под изговор дека ги заборавил. Можби навистина не се сретил. Веќе дека ќе ги донесе следниот пат, па ќе видиме дали ќе биде така*, каде што, иако ја употребува именката *изговор*, зборуваачот не ја исклучува можноста заборавањето да е причина за недонесувањето на книгите, туку само се оградува од образложението на субјектот.

⁶ Примерите се ексцерпирани од новинарскиот јазик, каде што се најчести.

немало потреба од јавување на претпоставените, а не само дека не била причина за земањето на телефонот.

- (1) *Под изговор дека е економска криза и извозот се намалува, менаџментот најавува опитување на половина од вработените. (Вечер, бр. 14516, 9.10.2010)*
- (2) *Оти како жената им го дала побараниот износ, момчињата под изговор дека ќе одат да го донесат пакетиот си заминале и не се вратиле. (Вечер, бр. 13903, 16.9.2008)*
- (3) *Првата жртва, скопјанецот Д.В., го дочекале околу 23 часот, пред сириската обложувачница „Арена“ во населбата Центар и му го зеле мобилниот телефон под изговор дека итно им е потребен за да им се јават на прејствителите. (Дневник, бр. 1894)*
- (4) *Прашеничката Група на ДПА од 17 август 2009 година, 20 месеци ја бојкотираше работата на Парламентот под изговор дека се носат антиалбански закони... (Капитал, 21.11.2011)*

Во (5) е, исто така, очигледно дека подредениот настан (одењето на кафе) не само што не е причина за главниот (бегането) туку е и неистинит. Оваа конструкција се izdelува по тоа што причинската релација не е ни можна; одењето на кафе не доаѓа предвид како причина за бегането, кое претпоставува негативни, неприфатливи мотиви⁷. Ако се замени глаголот *бега* со *оиде*, изолирано од контекстот, барем теоретски, причинската релација не е исклучена. Според тоа, во зависност од предикатот, се izdelуваат конструкции во кои можноста изговорот да биде причина е отворена и такви во кои е исклучена. Вторите двојно го карактеризираат субјектот негативно – преку експлицитната неприфатливост на дејството во главната дел-реченица и преку именката *изговор*. Во нив зборуваачот оди чекор натаму, му припишува дејство што не го признава: во примерот за кој станува збор, субјектот не одрекува дека отишол во Турција, но не и дека побегнал.

- (5) *Службеник на филијалата Хипо-Али-Адриа банката во Сараево, кој од шезор украде повеќе од 300 илјади евра, со дел од украдениот пари успеал нејречено*

⁷ Станува збор за глаголи што имаат негативна вредност (мотив): *бега*, *ескизира*, *краде* итн., со што априори ја исклучуваат можноста односниот изговор да биде причина.

да ѝобејне во Турција ѝод изговор дека „оди на кафе“.
(Нова Македонија, 31.10.2013)

Како што е илустрирано со претходните примери, речениците со *ѝод изговор дека* укажуваат на изговор на субјектот. Конструкциите во кои изговорот го посочува друго лице, од типот на (6), може само да се претпостават како приемливи. Од друга страна, што се однесува на линеаризацијата, зависната дел-реченица најчесто е постпозитивна (3), (4), (5), но се среќава и во препозиција (1) и во интерпозиција (2).

- (6) *Тој Chesѝо оѝсусѝивува од сосѝаноциѝе ѝод изговор на својоѝ ѝреѝсѝавник дека има обврски.*

Сите претходни примери се реализација на релацијата *ѝод изговор дека* во вербална варијанта, која е, како и воопшто, почеста. Сепак, се среќаваат и конструкции во кои изговорот е номинален, при што се оперира со предлогот *на*. Станува збор за речениците од типот на (7) и (8).

- (7) *Под изговор на разновидностѝа се жонѝлираааѝ две несѝоредливи работѝи – ѝуѝер и марѝарин.* (Дневник, 19.2.2013)
- (8) *Во Здружениеѝо на ѝриваѝниѝе ѝроизводиѝели на месо, ѝак, се сомневааѝ дека ресорноѝо минисѝерсѝво ѝод изговор на безбедноснаѝа сосѝојба сака ѝовѝорно „ѝод рака“ да ѝи додели конѝиѝенѝиѝе на ѝрѝовскиѝе фирми „ПКБ“, „Рудине“ и на уѝиѝе ѝеѝѝ ѝосѝиварски фирми, како шѝо ѝоа се случи во ѝрваѝа ѝоловина од ѝодинаѝа.* (Дневник, бр. 1588)

Блиски до речениците конституирани врз релацијата *ѝод изговор дека* се тие во кои пред причинската дел-реченица се употребени лексемите *божем*, *демек* и *наводно*, кои, исто така, ја засегаат вистинитоста на причинската врска или на подредената пропозиција. Во таа смисла, како еквиваленти на *Си оѝиде ѝод изговор дека има обврски* функционираат *Си оѝиде божем заѝоа шѝо имаше обврски* / *демек заѝоа шѝо имаше обврски* / *наводно заѝоа шѝо имаше обврски*. Во новинарскиот јазик *божем* (9)–(10) и *демек* (11) се комбинираат со причинска пропозиција значително поретко одошто *наводно* (12)–(17), кое во тој функционален стил е почесто и воопшто.

- (9) *Како ѝтермин, новиоѝ бран се уѝоѝребува за сѝѝе ѝосѝ ѝанк-рок движеѝа, но и за да се разликува од самиоѝ ѝанк, божем заѝоа шѝо бил малку „ѝоумеѝнички“.* (Дневник, 27.4.2012)

- (10) Тоа за мене е јасно како бел ден уишје од Прваиѝа бал-
канска војна, коѝа македонскиѝе доброволци, во сосѝав
од 10 бриѝади, Буѝариѝе ѝи исѝраѝиле да се бораѝи на
Тракискиоѝи фронѝи намесѝо во Македониѝа, божем за-
ѝоа иѝо би можеле да „ѝредизвикааѝи“ судири со срѝ-
скиѝе и ѝрчкиѝе сојузници. (Уѝрински весник, бр. 1552)
- (11) Плус државаѝа би дала ѝари и за ѝрошоци на ѝие
иѝо ѝо искоѝале ѝредмеѝоѝи. Демек заѝоа иѝо се
ѝруделе да коѝааѝи. (Весѝи, 4.11.2011)
- (12) Од 1985 ѝодина, коѝа јавноѝо ѝреѝѝриѝаѝие „Сѝре-
жево“ ѝовѝорно ѝо ѝрезеде ценѝароѝи, ѝоѝ долѝи ѝо-
дини рабоѝеше усѝешно, но ѝред неколку ѝодини ѝо-
ѝашиноѝо раководсѝѝво сѝави клуч на населбаѝа, на-
водно заѝоа иѝо сѝаѝѝуѝоѝи не му дозволувал освен
со основнаѝа дејносѝи – наводнување да се занимава и
со ѝуризам, а ѝребало мноѝу ѝари да се вложаѝи и за
ХАСАП-сисѝемоѝи. (Нова Македониѝа, 8.1.2014)
- (13) Тоѝ беше засѝрелан од ѝолицаец лани во марѝи, навод-
но заѝоа иѝо малолетѝникоѝи му вѝерил ѝиѝѝол со
калибар од 38мм. (Дневник, 14.2.2014)
- (14) Дали е ѝочно дека ММФ не сака да ѝо разѝледува
сѝенд-баѝ аранѝманоѝи за Македониѝа и ѝо осѝава за
наѝролеѝи, наводно заѝоа иѝо не биле доволно убеде-
ни од минисѝероѝи за финансии, Траѝко Славески дека
сиѝе ѝредвидени дуѝки во Буѝеѝоѝи со намалувањеѝо
на даноѝиѝе, ке се ѝоѝолнаѝи со дивидендаѝа од Теле-
ком чиѝа исѝлаѝа е неизвесна. (Вечер, 3.1.2007)
- (15) Таа ѝ ѝи враѝи на Реѝулаѝѝорнаѝа комисиѝа за енерѝе-
ѝѝика сиѝе ѝѝри лиценци, за ѝроизводсѝѝво, дисѝѝрибу-
ѝѝа и снабдување, наводно заѝоа иѝо лоѝо сѝоела
со ликвидносѝа, односно немала ѝари да се занимава
со овоѝ бизнис. (Уѝрински весник, 2.12.2012)
- (16) Џон се решил на ѝоѝ чекор, наводно, заѝоа иѝо сфа-
ѝѝил дека не е ѝодѝоѝвен да се врзе на нивоѝо на кое
сака акѝеркаѝа. (Вечер, 14.8.2008)
- (17) Посѝојаѝи докази дека во ѝоа време Младиѝ се криел
во ѝодземни бункери во касарнаѝа во Тоѝчигер, каде
иѝо беа убиени дваѝа воѝници во 2004 ѝодина, навод-
но заѝоа иѝо ѝо виделе. (Вечер, бр. 15568)

Сепак, за разлика од божем и демек, кои имаат поизразито
негациска вредност, наводно се употребува за спорење, еквивалентно
на речениците со ѝод изѝовор дека, но почесто – само за оградување,

сигнализирање дека причината е посочена од друг извор. На таа разлика меѓу *наводно* и *божем* укажуваат Петроска (2011) и Петроска и Тофоска (2011). Што се однесува на изворот, во речениците со *наводно*, како и во тие со *божем* и со *демек*, често е во прашање и друго лице, а не само субјектот, што е разлика во однос на речениците со *йод изговор дека*, каде што, барем според расположливите примери, извор секогаш е субјектот. Така, во (16) е можно извор на пропозицијата *зайшоа шшо сфайил дека не е йодгойвен да се врзе на нивошо на кое сака акйерката* да е Џон, но, на пример, и некој медиум или новинар.

Сумарни согледувања

Под изговор дека е најкомплексната каузална релација. Покрај причинската врска, тие реченици ги сигнализираат нејзината посоченост од субјектот и полемичкиот став на зборуваачот. Засегната од прогласувањето неистинитост може да биде само причинската релација, но и подредената пропозиција. Блиски до тие конструкции се речениците со *со образложение / објаснување / ойравдување дека*, со кои зборуваачот, најчесто, не полемизира со субјектот, туку само се дистанцира, покажува резервираност кон причинската релација посочена од него, но во некои случаи, како и со речениците со *йод изговор дека*, и ја оспорува. Од друга страна, како синонимни со конструкциите со *йод изговор дека* функционираат и речениците со *божем* и со *демек*. Конструкциите со *наводно* во некои случаи ја негираат вистинитоста (во принцип, како речениците со *йод изговор дека*), но најчесто само го дистанцираат зборуваачот (во принцип, како речениците со *со образложение / објаснување / ойравдување дека*).

Користена литература

- на кирилица:

- Минова-Ѓуркова, Лилјана. (2000). Синтакса на македонскиот стандарден јазик. Скопје: Магор.
- Петроска, Елена. (2011). „Евиденцијалноста изразена со наводно и божем во македонскиот јазик“, во Прилози на Одделението за лингвистика и литературна наука на МАНУ. Скопје: МАНУ
- Петроска, Елена, Тофоска, Станислава-Сташа. (2011). „Лексички показатели за прекажана евиденцијалност во македонскиот и во полскиот јазик“. Folia Philologica Macedono-Polonica, том 8 (зборник од VIII Македонско-полска конференција, одржана во октомври 2009), Филолошки факултет „Блаже Конески“, Скопје 2011, 521-532.
- Тополињска, Зузана. (1997). Македонските дијалекти во Егејска Македонија. Книга 1, Синтакса, том 2. Скопје: Македонска академија на науките и уметностите.

- на латиница:

- Charaudeau, Patrick; Maingueneau, Dominique. (2002). Dictionnaire d'analyse du discours. Paris: Édition du Seuil
- Delatour, Yvone; Jennepin, Dominique; Léon-Dufour, Maylis; Teyssier, Brigitte. (2004). Nouvelle grammaire du français: Cours de Civilisation Française de la Sorbonne. Paris: Hachette livre.
- Kerbrat-Orecchioni, Catherine. (2012). L'énonciation. Paris: Armand Colin.